

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 146-1874)

Originalt emne

Aaen

Aaen/Aaen i Almindelighed

Gader

Gader/Gadeliniers Fastsættelse

Kloakvæsen og Vandaflledning

Kloakvæsen og Vandaflledning/Borrebækken og andre Vandløb

Møllendistrikt

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 20. juli 1874](#)
- 2) [Byrådsmødet den 13. maj 1875](#)
- 3) [Byrådsmødet den 27. maj 1875](#)
- 4) [Byrådsmødet den 24. juni 1875](#)
- 5) [Byrådsmødet den 1. juli 1875](#)
- 6) [Byrådsmødet den 12. august 1875](#)
- 7) [Byrådsmødet den 2. marts 1876](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 20. juli 1874 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 146-1874)

Efter Forslag af det nedsatte Udvalg til Aaens Regulering besluttede man hos Stiftsamtet at

anholde om Nedsættelsen af en Landvæsenskommission til Bestemmelse af Reguleringen af hele Strækningen fra Aarhus Møllers Slusebro til Mølleaaens Udløb i Havnen ved Mindebro.

Uddrag fra byrådsmødet den 13. maj 1875 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 146-1874)

Der fremlagdes en Udskrift af en af Landvæsenskommissionen afsagt Kjendelse af 8de Marts 1875 betræffende Reguleringen af Aaen, for saa vidt angaar Strækningen fra Slusebroen til Frederiksbros. Da Amtet i Skrivelse af 28de Juli 1874 havde oplyst, at Aamtsraadet tidligere havde optraadt for at faa taget Bestemmelser om Aaløbet mellem Slusebroen og Frederiksbros, hvilken Strækning er optaget paa Regulativet over de større Vandløb i Aarhus Aamtsraadskreds, havde Byraadet indskrænket sin i Mødet den 20de Juli 1874 tagne Beslutning derhen, at Landvæsenskommissionen kun blev nedsat for den nævnte Del af Aaen. Aarhus Aamtsraad havde derefter ydet sin Medvirkning til Kommissionens Nedsættelse.

Byraadet vedtog ikke at foretage videre med Hensyn til denne Sag. (Kjendelsen er optaget i Tillægget.) (jfr. Mødet 27de Maj.)

Uddrag fra byrådsmødet den 27. maj 1875 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 146-1874)

Fra Amtet var modtaget til erklæring en klage fra Mølleeejer Weis over, at Aaen mellem Frederiksbros og Mindebro er bleven indsnævret.

Man vedtog i den anledning efter forslag af et nedsat udvalg, bestaaende af Borgmesteren, Esmann og Skovby, at tilskrive Stiftamtet saaledes:

"Stiftamthuset har under 7de dennes fremsendt til Byraadets erklæring en skrivelse af 5te dennes fra Møllerejer Weis, hvori han klager over, at der savnes regulatoriske bestemmelser for Aaløbet neden for Fredeirksbroen, besværer sig over de indrømmelser,

Byraadet har gjort Fotograf Dresler og Farver Holm med hensyn til udrykning af deres tilstødende byggegrunde i Aaløbet, og henvender sig til Stiftsamtet med begjæring om, at det fra sammes side maa blive truffet de fornødne foranstaltninger til at forhindre, at Aaløbet neden for Frederiksbro indskrænkes til skade for vandets frie og uhindrede løb.

Hvad først angaar det nævnte Aaløbs resfortforhold, tillader man sig at bringe i erindring, at det i 1855 af Amtsraadet fortsatte regulativ or de større vandløb i Aarhus Amt "anerkjender, at Aaløbet fra Frederiksbro" henhører under Aarhus Havn (tfr. regl. L. B. g.), hvilket ogsaa stemmer med de ældre reglementer for Havnen, hvor der skjelnes mellem "Kanalene" og den egentlige Havn, og hvad der ogsaa har modtaget en nyere bekræftelse ved det af Indenrigsministeriet under 4de September 1869 approberede reglement for Forvaltningen af Aarhus Havn, hvor netop i § 2 "Aaløb i det omfang, som foreskrives ved reglementet af 18de December 1799," underlægges Havneudvalgets administration.

Det vil formentlig altsaa ikke være saadanne "regulatoriske bestemmelser", der skulle foreskrives af en Landvæsenskommission, som "favnes", men savnet maatte gjælde relementariske bestemmelser for Havnen. Dette kan dog ikke erkjendes, idet Havneudvalgets Styrelse af Havnens Anliggender sker netop i behold til det af Indenrigsministeriets approberede reglement for Forvaltningen og er undergivet Byraadets og Ministeriets tilsyn.

Det har derfor ogsaa været i fuld overensstemmelse med Havneudvalget, at Byraadet har gjort de indrømmelser, hvorover Hr. Weis klager.

Allerede for flere Aar siden har Byraadet med ikke ubetydelig bekostning ladet den hele strækning paa Aaløbets nordre side fra Frederiksbro til Sandkisterne indsatte af bolværk, sat af granit i cement. Da dette var før Vandmøllens nedlæggelse, fremkom Hr. Weis allerede da med indsigelser mod den af Stadsingeniøren foreslaaede og af Byraadet approberede retningslinie, men frafaldt disse igjen under 23de September 1869, da der fra Kommunens side indrømmedes han nogle begunstigelser i hel anden retning.

Vi skulle dog med hensyn til det i sagen tidligere passende berette følgende:

Da Fotograf Dresler i sommeren 1873 til Havneudvalget og Byraadet fremkom med andragende om at maatte rykke en bygning han agtede at opføre paa hjørnet af Fiskegyden og Aaen, noget ud i denne, gav dette anledning til, at Byraadet nedsatte et udvalg for at tage spørgsmaalet om anbringelse af et stenbolværk mod Fiskergade-siden,

lig det paa den modsatte nordre side anbragte, unde overvejelse. Stadsingeniøren udarbejdede da en plan til anbringelsen af et saadant bolværk, hvorved Aaløbets bredde helt igjennem ansattes til 18 Alen, og denne plan har derefter vundet tilslutning saavel af Havneudvalget som Byraadet. Dresler fik senere en meget begrænset tilladelse til udstykning, men af mangel paa tilslutning i henseende til udgifterne blev planen i øvrigt stillet bero. Hr. Weis fremkom imidlertid atter i November og December 1873 med de vedlagte indsigelser, som Byraadet ganske rigtig da ikke tog noget hensyn til. Først i Juli Maaned 1874 blev sagen paa ny taget for i anledning af, at Farver Stampe ønskede at ombygge sine bygninger mod Aaen og at føre grunden længere ud i samme. For da at fjerne de tvivl, som de fremkomne indsigelser kunde vække, var det, at Byraadet under 24de Juli f. A. androg om nedsættelse af en Landvæsenskommission, ganske vist først for hele Aaløbets strækning gennem Byen, men senere kun for strækningen fra Slusebroen til Frederiksbro, idet man forment, at naar en kjendelse for denne strækning forelaa, maaatte deraf kunne drages en bestemt og betryggende slutning med hensyn til strækningen neden for Frederiksbro. Denne sags videre gang saavel som indholdet af Landvæsenskommissionens kjendelse af 8. Marts d. A. vil være Amtet noksom bekendt.

Hr. Møllejer Weis har ikke fundet det rigtigt at appellere denne kjendelse, men han har dog nu fundet det rigtigt at henvende sig til Amtet med sit andragende af 5. ds. angaaende Aaløbet fra Frederiksbro ned efter til Mindebro. Ogsaa Byraadet maa ønske, at hans ret til indblanding i Byens og Havnens anliggender i denne retning finder en endelig afgjørelse, og vi anmode derfor Stiftamtet om hvis muligt at bevirke en daadan.

Vi skulle med hensyn hertil og Hr Weis's andragende om "foranstaltninger til at forhindre, at Aaløbet neden for Frederiksbro indskrænkes til skade for vandets frie og uhindrede løb", tillade os at udtale, at vi vi formene:

1. at den omhandlede del af Aaløbet er henhørende under og udgør en del af Aarhus Havn, der ikke kan være undergivet "regulatoriske bestemmelser" fra nogen Landvæsenskommission;
2. at Hr. Møllejer A. Weis ingen som helst ret har til indblanding i det omhandlede anliggende, i alt fald nu ikke længer, efter at hans Vandmølle er nedlagt som saadan;
3. at lige saa lidt Hr. Weis som de øvrige Lodsejere, der have underskrevet de i November og December 1873 indsendte protester, kunne lide skade ved de foranstaltninger, Byraadet dels allerede har bragt til udførelse dels paatænkt med hensyn til Aaløbets

indsnævring paa den omhandlede strækning.

Med hensyn hertil bemærkes, at Byraadet (og Havneudvalget) for sit vedkommende i den senere tid har givet Faver Holm ret til at udstykke grunden for hans afbrændte bygning paa hjørnet af Frederiksgade og Aaløbet efter den tidligere vedtagne retningslinje, saa at der alle vegne bliver 18 alens afstand til det modsatte, paa den nordre side af Aaløbet sætte stenbolværk. Vi have gjort det i fuld overbevisning om, at ingen derved vil lide skade, men at den trufne foranstaltning, naar den, som paatænkt, bliver gennemført i sin henhed, vil blive til væsentlig fordel for Byens sanitære forhold.

Det bør i saa henseende erindres, at det tidligere løb, der første Mølleaaens vand til Møllehulet, er nedlagt, og at alt Aaens vand nu naa passere Slusebroen. Denne er forsynet med Klapsluser, som forhindre indtrængen af vand fra Havnesiden, men lader Aaens vand frit og uhindret løb gennem Slusebroen. Naar nu Landvæsenskommissionens kjendelse af 8. mars d. A. fastsætter Aaløbets bredde mellem Slusebroen og Frederiksbro til 16 Alen, saaledes at de tidligere større bredder paa denne strækning skulle bortfalde, og selve Frederiksbro kun har en Aabnings-bredde af 11½ Alen, saa turde det dog være indlysende, at en bredde paa overalt 18 Alen fra Frederiksbro til Mindebro maa være tilstrækkelig til at lade vandet fra Aaløbet have "frit og uhindret løb", og det bør udtrykkelig bemærkes, at naar Byraadet ikke har indskrænket Aaløbet paa denne strækning til samme bredde, hvortil Landvæsenskommissionens kjendelse af 8 Marts d. A. indskrænker Aaløbet oven for Frederiksbro, saa er grunden dertil ikke, at vandet ikke skulde kunne finde frit og uhindret løb paa samme bredde neden for, som oven for Frederiksbro, men aarsagen er, at man har villet give det fra Havet ved højvande i Aaløbet indtrængende vand, der ikke kan komme længere end til Slusebroen - og altsaa netop er forhindret i at beskadige Hr. Weis's m. fl. gange - noget større plads til at brede sig paa. At en saadan lige og stensat inddæmning ikke vil kunne virke hemmende for vandløbet og altsaa ikke kan være "en utilbørlig indsnævring", synes klart, ligesom Hr. Weis vist heller ikke kan være uvidende om, at en saadan indsnævring netop virker till at holde den rette dybde, foruden at det raskere løb bortfører det smuds, som nu samler sig i de mange døde kroge og ujævnheder paa denne strækning. Det er ogsaa saa langt fra, at disse anskuelser ere "i strid med de af Landvæsenskommissionen med hensyn til Aaen over for Frederiksbro udtalte principer og trufne bestemmelser", at vi tværtimod af bemeldte Landvæsenskommissions kjendelse af 8. Mars d. A. skulle tillade os at citere følgende ytringer til bestyrelse af den af os udtalte formening.

"Da strømmen nu har sit løb i den nordlige side af Aaen, saa vil den større bredde af Aaen paa dette sted ikke bidrage til, at Aaen kan aflede en større vandmasse eller skaffe dette et stærkere løb, men derimod snarere virke hemmende i vandafledningen, idet enhver uregelmæssighed i et vandløbs tværprofil skaber det jævne løb for vandet; at dette lille areal skulde bidrage til, at Aaen kunde rumme en saa meget større vandmasse, at opstemning derved kan undgaas under en pludselig større vandtilstrømning, kan nærværende Kommission ikke indrømme, idet vandet, naar arealet en gang er opfyldt, vil blive staaende stille uden afløb og danne døde kroge, hvilken Kommissionsens opfattelse af forholdene ogsaa fuldkommen bestyrkes i den erklæring, som Vandbygningsingeniør Bruchn har afgivet, og desuden skjønnes det, at det stillestaaende vand i disse døde kroge, som af Aarhus Byraad fremhævet, i høj grad vil virke skadelig i sanitær henseende, saa det er af stor vigtighed for Byen, at dette skadelige forhold hæves, hvorfor Kommissionen ogsaa af den grund bestemt udtaler sig for disse kroges fjernelse." Skjønt givne med hensyn til en anden strækning af Aaen, passe disse ytringer saa nøjagtig som muligt paa de omhandlede forhold mellem Frederiksbro og Mindebro."

(Se mødet 24. Juni).

Uddrag fra byrådsmødet den 24. juni 1875 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 146-1874)

Fra Stiftamtet var modtaget en Skrivelse af 18. Juni saalydende:

"Det af Mølleeejer Weis rejste Spørgsmaal om, hvorvidt Aarhus Mølleaa tør indsnævres paa Strækningen neden for Frederiksbro, troer jeg at burde indsende til Indenrigsministeriet; men da den af Byraadet under 27. f. M. derom afgivne Erklæring formentlig bør fuldstændiggøres med forskellige Oplysninger, forinden Sagen af Ministeriet kan afgjøres, skal jeg henstille, at Byraadet vil foranledige en Udtalelse fra Havneudvalget om hele Sagen, hvilken ogsaa bør oplyse, hvad Raadighed Havneautoriteterne i Virkeligheden i tidligere Tid have udøvet over Aaen oven for Mindebro, navnlig paa Strækningen mellem Frederiksbro og Fiskerbro, hvorhos det i Byraadets Erklæring nævnte, af Stadsingeniøren udarbejdede Prokjekt til Aaens Indsnævring bør indsendes hertil, og for saa vidt dette ikke

giver et tilstrækkeligt Kort over hele Strækningen fra Frederiksbro til Mindebro med Angivelse af Vanddybder, bør et saadant tilvejebringes og indsendes. Med saadan Erklæring og Oplysning bedes Sagen vedlagt Dokumenter tilbagesendte hertil, ledsaget af de yderligere Bemærkninger om Sagen, hvortil Byraadet maatte finde Anledning."

Man besluttede at indhente Havneudvalgets Erklæring i Sagen. (Se Mødet den 12. August.)

Uddrag fra byrådsmødet den 1. juli 1875 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 146-1874)

Fra Amtet var modtaget til Erklæring en Skrivelse fra Møllejejer Weis om Nedsættelse af en Landvæsenskommission til at konstatere Tilstanden af Aaløbet fra Møllen til Fredensbro.

Byraadet vedtog at erklære, at det ikke finder noget imod, at den begjærte Landvæsenskommission nedsættes, dog uden Udgift for Byen. (Jfr. Mødet 12. Avgust.)

Uddrag fra byrådsmødet den 12. august 1875 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 146-1874)

Fra Havneudvalget var modtaget en Erklæring betræffende Indsnævring af Aaen neden for Frederiksbro og Stensætning mod Fiskergade, saalydende:

"Ifølge den Opfordring, der indeholdes i den Udvalget kommuniserede Skr. fra Aarhus Stiftamtshus af 25. Juni d. A., skulle vi ikke undlade at erklære at , da Reglementet for Forvaltningen af Aarhus Havn, udstedt af Indenrigsministeriet under 1. Septbr. 1869, i § 2 udtaler, at "den umiddelbare Forvaltning af og Tilsyn med Havnen samt Aaløbet i det Omfang, som foreskrives i Reglementet af 18. Decbr. 1799, overdrages til et Udvalg," og da dette sidstnævnte Reglement paa mange Steder omtaler "Kanalen", hvorved vi havde forstaaet Strækningen fra den nuværende Frederiksbro til Havnen, saa have vi ikke draget i Tvivl, at ikke blot den senere byggede nuværende Havn, men ogsaa den tidligere Havn med Kanalen, have været og endnu ere underlagte Havneudvalgets Ressort. Dette stemmer ogsaa med Amtets Regulativ for de større Vandløb i Aarhus Amt af 1855, hvori

erklæres eller anerkjendes, "at Aaløbet fra Frederiksbro henhører under Aarhus Havn" (kfr. I. B. g.). Vi vide aldeles ikke Besked om, at den sildigere byggede Fiskerbro skulde have gjort nogen Forandring i disse Forhold, men vi ere derimod vel vidende om, at Opmudringen paa hele Strækningen til Frederiksbro saavel tidligere som endnu maa foretages af Havneudvalget og for Havnens Regning, uagtet Bestemmelserne i Regl. 1799 om, at ingen Uhumskheder maa flyde i Kanalen, nu ikke længere lade sig overholde. Vi have søgt at overføre denne Forpligtelse til Oprensning paa Byen, men uden Held. Ogsaa paahviler Havnen Vedligeholdelsen af Mindebro, medens Byen vedligeholder Fiskerbro efter særlig Overenskomst. Men desuden skal det bemærkes, at Havnen har maattet føre Processer angaaende den nævnte Strækning fra Frederiksbro saasom mod A. Jahnsen, den forrige Ejer af Farvergaarden eller A. V. Holms Fabrikejendom, med Garver Steenberg, med Beboerne af Aagaden om Vedligeholdelsen af dens Bolværker, flere Sager om Tvættsteder m. v. Der foreligger derfor Beviser nok for, at Ejendomsretten over Aaen fra Frederiksbro til Havnen hører under Havnen, og dette Faktum kan vist med Utvivlsomhed bekræftes af Byraadet.

Det er i henhold til denne vor Stilling til Sagen, at vi ikke blot indbyrdes have forhandlet om det Ønskelige i, at Strækningen mellem Frederiksbro og Mindebro fik paa Fiskergadens side et lige bredt, stensat Løb, parallelt med det stensatte Bolværk paa Aagadesiden, med 18 Alens Bredde imellem begge, men vi have ogsaa flere Gange afgivet mundtlig Erklæring i Byraadet om, at en saadan Indskrænkning maatte være i Havnens Interesse.

Byraadet har behandlet Sagen navnlig fra den sanitære Side, men vi have støttet os navnlig til den Overbevisning, at et saadant paa begge Sider stensat og indsnævret Løb vilde frembringe et saa meget raskere Løb af Aavandet fra den i Vandsluget kun 11½ Alen brede Frederiksbro ned til Havnen, at al oprensning eller Opmudring i Aaløbet maatte forventes at ville blive overflødig, og det uagtet det, som sagt, ikke har kunnet forebygges, at en Del offentlige Kloakløb fik Udløb i Aaen.

Vi have derfor ogsaa være enige i, at Maler Dresler og Fabrikant A. B. Holm, som en Begyndelse, fik Tilladelse til at bygge ud i Aaen, og kunne ganske tiltræde Byraadets øvrige Ytringer i Skr. af 27. Juni d. A. til Gunst for den trufne Foranstaltning.

Vi undlade ikke at fremsende en Gjenpart af det Kort, som har været brugt ved Sagen, paaført Vanddybden paa de forskellige Steder, og skulle kun tilføje, at naar Vandet først faar frit Løb mellem 2 Stensætninger, skal det nok ikke blot rense Løbet for Uhumskheder,

men ogsaa holde sig selv til den naturlige Dybde.

Aarhus i Havneudvalget, den 9. Avgust 1875."

Byraadet vedtog at indsende til Amtet Havneudvalgets Erklæring tillige med det ny kort over Aaen med en bekræftelse af, at Aaløbet fra Frederiksbro til Havet, saa vidt vides, bestandig har henhørt under Havneudvalgets Ressort.

Uddrag fra byrådsmødet den 2. marts 1876 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 146-1874)

Fra Ejerne af Stederne nr. 3, 5 og 7 paa Fiskergade, P. Thomsen, N. Baess og Enken Daugaard, var modtaget et Andragende om Tilladelse til at udvide deres Ejendomme ved udbygning i Aaen i lige Linie med Fabrikant Holms Ejendom.

Det nedsatte Udvalg for Aaløbets Regulering havde i sin afgivne Erklæring anbefalet, at Tiladelsen meddeles mod, at Afstanden fra Aagadens modstaaende Stenmur nøjagtig bliver ens overalt, saaledes som betegnet paa et af Stadsingeniøren optaget Kort, at Arbejdet indføres i 1876 under Stadsingeniørens Kontrol, at enten Bygning eller Stakit opføres ved Ydergrænsen mod Aaen, saaledes som paa kortet antydet, at intet Tvættsted eller andet Fremspring anbringes i Aaløbet, at baade Bolværk (Stenmur) og Bygning samt Stakit altid holdes smukt og ordentligt vedlige, samt at der drages omsorg for, at Vandet øst for Fremrykningen ikke bliver stagnerende og stinkene.

Byraadet besluttede at følge Udvalgets Erklæring, dog saaledes at det forbeholdes nærmere Afgjørelse, hvorvidt linien for det østlige Punkt ved Smøgen mellem Holm og Thomsen skal fortsættes efter den Paabegyndte Bredde af Aaløbet af 18 Alen eller udvides til en Flugt med Maler Dreslers vestlige Hjørne. (Jfr. Mødet 12. Oktbr.)

